

Elogiul culturii

În Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în întreaga viață economică-socială, **susținută la** Consfătuirea de lucru cu activul și cadrele de bază din domeniul muncii organizatorice de partid și politico-ideologice, **un loc aparte îl ocupă definirea rolului culturii în arhitectura personalității umane:** „Numai un om educat și stăpîn pe cele mai înalte cunoștințe din toate domeniile poate înțelege legile obiective, cerințele dezvoltării economico-sociale, poate sesiza la timp schimbările care au loc în societate, poate sesiza ceea ce este vechi și nu mai corespunde noii etape a progresului, poate sesiza noul care se va dezvolta și care reprezintă viitorul. Numai un asemenea om, în înțelesul științific, poate fi un om cu adevărat liber! Un om cu slabă cultură, ignorant și înapoiat va fi întotdeauna dominat de bigotism, de misticism, de tot felul de prejudecăți. Un asemenea om va fi întotdeauna prada influențelor retrograde, șovinismului, naționalismului, rasismului și altor influențe reacționare și va putea ușor să devină un instrument al celor mai reacționare cercuri imperialiste, mergînd, cîteodată, pînă la însuși trădarea poporului său. Un asemenea om fără îndoială nu poate înțelege sensul evenimentelor, al schimbărilor, nu poate ține pasul cu mersul revoluționar, înainte al maselor, al popoarelor! Și un asemenea om nu poate fi niciodată cu adevărat liber!”

De la început trebuie să observăm că această meditație pe marginea însemnătății culturii în viața omului depășește nivelul obișnuitei sublinieri, specifice teoriei revoluționare, a rolului culturii în formarea omului nou, și, prin aceasta, în construcția socialistă. Ne întîlnim de această dată cu o afirmare de o deosebită claritate a importanței culturii în procesul legic de reliefare a individului în raport nu numai cu societatea, dar și cu natura, cu universul înconjurător. O asemenea evidențiere a însemnătății culturii își dovedește o dublă semnificație. Ea se constituie mai întîi ca o intervenție semnificativă în dezbaterea contemporană privind statutul culturii în lumea de azi. Sînt unele voci care, în acest dialog teoretic, nu fără implicații concrete, cred că performanțele atinse din punct de vedere economic de societatea omenească a momentului implică fatalmente o diminuare a însemnătății culturii în viața omului contemporan. Chiar și unii teoreticieni ai socialismului încearcă să micșoreze rolul culturii, al pregătirii teoretice în general, în numele unui pragmatism îngust. Numărul de automobile sau de frigidere pe cap de locuitor pare acestora mult mai important decît numărul de cărți citite sau de spectacole vizionate. În această dezbatere contemporană reafirmarea categorică a rolului culturii în libertatea ființei umane, așa cum are ea loc în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, se evidențiază ca o expresie plenară a atitudinii poporului nostru față de cultură. S-ar putea spune că accentul deosebit pus în acest document pe însemnătatea culturii în viața omului exprimă în planul înalt al teoriei politice realitatea societății românești de azi, o realitate caracterizată prin deosebita dragoste și prețuire de care se bucură arta, cultura, în rîndurile publicului. O altă semnificație deosebită a sublinierii rolului culturii în dezvoltarea unei personalități umane armonioase e dată de prezența într-un document politic de însemnătatea Expunerii Secretarului general al partidului. Cultura n-a prea fost obișnuită, de-a lungul secolelor, cu atenții exagerate din partea oamenilor politici. Unii dintre ei au văzut în cultură un simplu mijloc pentru realizarea altor scopuri. Alții, obsedați de campanii militare menite a-i face stăpîni pe cît mai mari teritorii, și-au ascuns cu greu

păderea potrivit căreia cultura e o splendidă inutilitate. Reafirmarea însemnătății culturii la înaltul nivel al conducerii de partid și de stat constituie expresia excepționalei considerații acordate culturii de către factorul politic din România de azi.

Referirea tovarășului Nicolae Ceaușescu la însemnătatea culturii are o deosebită importanță pentru oamenii de teatru, pentru oamenii de cultură. Firește, ei văd în această accentuare a rolului culturii în formarea personalității umane o importanță deosebită dată propriei activități. Partidul, ca exponent al poporului în mijlocul căruia trăiesc și muncesc oamenii de cultură, le prețuiește munca. Spre deosebire de alte vremuri, omul de cultură nu mai întârzie azi disprețul public al omului imburghezit. Faimoasa replică a lui Nae Gheorghidiu, omul politic, versatil din Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război, romanul lui Camil Petrescu, adresată lui Ștefan Gheorghidiu „Cu Kant al dumitale nu faci nici o brinză...” a rămas de mult simplă literă de carte. Omul de cultură, creatorul din România de azi nu mai e obligat să înfrunte ostilitatea micului burghez. Așa se și explică de altfel dispariția de la sine din literatură și artă a motivului poetului blestemat, a disprețului arătat de creator muritorului care nu-l înțelege și nu-l prețuiește. Această precizare privind rolul deosebit al culturii implică, în același timp, și o creștere a responsabilității omului de teatru, a omului de cultură. Câtă vreme cultura e văzută ca o splendidă pierdere de timp, ca un domeniu al frumosului gratuit, creatorul se mai poate complăce în lipsa de exigență față de produsul muncii sale. În clipa însă când opera de cultură e considerată un important factor în formarea personalității umane, responsabilitatea creatorului față de opera sa crește în proporții incontestabile.

Dintre multiplele aspecte ale acestei responsabilități se cuvine menționată, pentru actualitatea ei, exigența față de calitatea actului artistic. S-ar părea, la o privire superficială, că responsabilitatea omului de cultură ar viza în exclusivitate mesajul politico-ideologic și etic al operei sale. Că valoarea, calitatea ar fi o chestiune strict personală a creatorului, fără implicații deosebite în rolul social al culturii. Nimic mai simplist decît această concepție. Mediocritatea operei de cultură, nivelul jos al calității, privesc nu numai pe creator, ci și publicul căruia i se adresează opera respectivă. O creație de mintuală, lipsită de valoare, e nocivă educativ din mai multe puncte de vedere: în primul rînd, pentru că absența calității reduce la minimum mesajul operei de artă. Oricite idei interesante ar conține o piesă de teatru, fără o înaltă calitate estetică, puterea lor de convingere e nulă. Oricît de frumos ar fi idealul propus de un personaj, fără o deosebită măiestrie a interpretării, acest ideal nu influențează pe spectatori. Nu în ultimul rînd, mediocritatea își spune cuvîntul în formarea și întreținerea prostului gust. O operă făcută de mintuală răspindește în rîndul cititorilor și spectatorilor filozofia ieftină, sentimentalismul de doi bani, iluzia receptării unci adevărate creații culturale. Prostul gust, luat din cărți sau din sălile de teatru, e dus pe stradă, acasă, și, odată însușit, își extinde aria de acțiune asupra întregului cotidian al cititorului sau spectatorului. El devine astfel, printr-un mecanism de psihologie socială, din prost gust artistic, prost gust în toate domeniile vieții: în familie, în profesie, în viața sentimentală. Cititorul sau spectatorul se formează strîmb, nu numai în calitate de consumator al artei, dar și în calitate de cetățean, muncitor, membru al familiei.

Chiar dacă numărul factorilor educativi a sporit, chiar dacă lumea contemporană pune la dispoziția altor elemente formative mijloace materiale copioase, cultura își păstrează însemnătatea majoră în viața omului contemporan. Și odată cu aceasta, crește — așa cum se arată în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu — responsabilitatea omului de cultură.

Ion CRISTOIU